

ВСТУП

Курс «Фінансова діяльність суб'єктів господарювання» є нормативним для студентів всіх форм навчання.

Фінансові відносини, які реалізуються в ході господарської діяльності, плануються фінансовим менеджментом підприємства виходячи з можливості досягнення максимальної прибутковості вкладеного капіталу та максимальної ціни підприємства. Поєднання вказаних напрямків прийняття фінансових рішень в ході фінансової діяльності суб'єкта господарювання здійснюється шляхом узгодження різнопланових критеріїв ефективності використання коштів в ході операційної, інвестиційної та фінансової діяльності виробника товарів, робіт або послуг.

Це означає, що фінансова діяльність суб'єкта господарювання за своїм характером є варіантною з завданням вибору економічно обґрунтованого рішення.

Основними формами вивчення дисципліни є індивідуальна робота студентів під керівництвом викладачів та засвоєння програмного матеріалу в процесі самостійної роботи.

Запропонований практикум дає можливість студентам оволодіти знаннями та набути достатніх практичних навичок для прийняття ефективних рішень у сфері фінансової діяльності суб'єктів господарювання у форми ділових ігор, ситуаційних завдань та тестів.

У процесі вивчення фінансових відносин суб'єктів господарювання рекомендується використовувати підручники, навчальні посібники, Закони України, постанови Верховної ради України з питань економіки, інструктивні та методичні матеріали Міністерства фінансів, Національного банку та інших державних економічних органів, що стосуються питань фінансово – кредитного механізму.

У практикумі використані умовні цифрові дані.

Ситуаційні завдання

□□□□□

Задача 1.

У результаті ліквідації товариства з обмеженою відповідальністю обсяг виручки від реалізації ліквідаційної маси становив 800 тис. грн. Обсяг вимог кредиторів до підприємства — 1 млн. грн. Статутний капітал підприємства дорівнює 100 тис. грн. і сформований за рахунок вкладів чотирьох учасників товариства. Частка одного з учасників у статутному капіталі становить 70 %, а частки решти учасників є однаковими. Приватне майно найбільшого учасника — 200 тис. грн., у т. ч. йому належать облігації товариства, учасником якого він є, номінальною вартістю 50 тис. грн.

Визначити джерела погашення вимог кредиторів підприємства. Якою мірою вони будуть задоволені? Зробити висновки.

Задача 2.

Прийнято рішення про заснування відкритого акціонерного товариства. Засновниками була організована відкрита підписка на акції, результати якої характеризуються такими даними:

номінальна вартість акцій — 20 грн., курс емісії — 100 %;

кількість акцій, які підлягають розміщенню — 10 000 шт.;

накладні затрати, пов'язані із заснуванням підприємства — 2000 грн.;

на момент скликання установчих зборів АТ в цілому було сплачено 50 % номінальної вартості акцій.

Чи буде засноване АТ? Який вигляд матиме перший розділ пасиву балансу АТ за умови його реєстрації? Відповідь коротко обґрунтувати.

Задача 3.

Трьома фізичними особами (А, Б і В) прийнято рішення про заснування товариства з обмеженою відповідальністю. Формування стартового капіталу ТОВ характеризується наступними даними:

зазначена в установчих документах відносна частка окремих учасників у статутному капіталі становить: А — 40 %; Б — 35 %; В — 25 %;

на момент реєстрації ТОВ учасник В вніс 44 тис. грн., що становить 40 % його частки в статутному капіталі; учасник А — 50 тис. грн., учасник Б — 60 тис. грн.

Навести всі позиції першого розділу пасиву балансу наново створеного ТОВ. Зробити висновки.

Задача 4.

Прийнято рішення про заснування відкритого акціонерного товариства. Засновниками була організована відкрита підписка на акції, результати якої характеризуються наступними даними:

номінальна вартість акцій — 20 грн., курс емісії — 110 %;

кількість акцій, які підлягають розміщенню — 10 000 шт.;

накладні затрати, пов'язані із заснуванням підприємства -10000 грн.;
на момент скликання установчих зборів АТ всі акції були сплачені за ціною емісії.

Навести всі позиції першого розділу пасиву балансу наново створеного АТ.
Зробити висновки.

Задача 5.

Трьома фізичними особами (А, Б і В) прийнято рішення про заснування товариства з обмеженою відповідальністю. Формування стартового капіталу ТОВ характеризується наступними даними:

зазначена в установчих документах частка окремих учасників у статутному капіталі становить: А — 50 %; Б — 30 %; В — 20 %;

на момент реєстрації ТОВ учасник А вніс 20 тис. грн., що становить 40 % його частки в статутному капіталі; учасник Б — 50 тис. грн., а учасник В — 15 тис. грн.

Навести всі позиції першого розділу пасиву балансу наново створеного ТОВ.
Зробити висновки.

Задача 6.

Три підприємства А, Б і В уклали договір про ведення спільної діяльності без створення нової юридичної особи. До здійснення внесків згідно з договором про спільну діяльність активи підприємства А становили 1,5 млн. грн., Б — 1млн. грн., В 2 млн. грн. Внесок підприємства А у фінансування спільної діяльності дорівнює 100 тис. грн., Б — 50 тис. грн., В — 200 тис. грн. Ведення спільних справ за договором покладено на підприємство А. Після завершення спільної діяльності та повної сплати всіх податків вартість спільно контролюваного майна зросла на 10 %.

Визначити, яким чином змінювалися активи та пасиви учасників спільної діяльності після здійснення внесків та розподілу спільного майна по завершенні спільної діяльності.

Задача 7.

Резидент України та нерезидент уклали договір про спільну діяльність підприємств без створення юридичної особи. Ведення спільної діяльності покладено на резидента України. Частка резидента у спільній діяльності становить 60 %, частка нерезидента — 40 %. За результатами звітного періоду загальна сума доходів від спільної діяльності дорівнює 100 тис. грн.

Обчислити суму чистого доходу, який отримають резидент і нерезидент після оподаткування, якщо доходи останнього були репатрійовані.

Задача 8.

Визначити обсяги вхідних грошових потоків на підприємстві в межах фінансової та інвестиційної діяльності (окремо), якщо відомі наступні дані:

Підприємство отримало кредит у сумі 50 тис. грн.

В результаті емісії звичайних акцій на підприємство надійшло 100 тис. грн., у т. ч. спрямовано на збільшення статутного капіталу — 80 тис. грн., на збільшення додаткового капіталу — 20 тис. грн.

Задача 9.

Фінансову діяльність підприємства протягом звітнього року характеризують наступні дані:

здійснено розміщення корпоративних прав за курсом 120 %;

номінальна вартість емісії— 100 тис. грн.;

чистий прибуток підприємства — 50 тис. грн.;

60 % чистого прибутку спрямовано на виплату дивідендів;

20 % чистого прибутку використано на поповнення резервного капіталу;

підприємство отримало на безоплатній основі необоротні активи первісною вартістю 30 тис. грн.

Розрахувати приріст власного капіталу підприємства за звітний період у розрізі окремих статей. Зробити висновки.

Задача 10.

Використовуючи дані, наведені в балансі, розрахувати балансовий і капіталізований курси акцій підприємства, якщо середньорічна сума прибутку становить 50 тис. грн., а ставка капіталізації— 10 %. Зробити висновки.

тис. грн.

Актив		Пасив	
1. Необоротні активи	500	1. Статутний капітал	200
2. Оборотні активи	200	2. Додатковий вкладений капітал	100
		3. Інший додатковий капітал	70
		4. Нерозподілений прибуток	60
		5. Вилучений капітал	(30)
		6. Зобов'язання	300
Баланс	700	Баланс	700

Задача 11.

Визначити показник Cash-floy від операційної діяльності підприємства за звітний період непрямым методом за наступними даними:

1. Чистий прибуток від операційної діяльності — 100 тис. грн.

Надходження від емісії акцій становлять 250 тис. грн., у т. ч. на збільшення статутного капіталу було спрямовано 200 тис. грн.

Надходження від емісії облігацій — 50 тис. грн.

Підприємство нарахувало дивідендів на суму 40 тис. грн.

Собівартість реалізованої продукції — 800 тис. грн., у т. ч. амортизація нематеріальних активів — 20 тис. грн.

Сума збільшення операційних оборотних активів 15 тис. грн.

Задача 12.

Визначити показник Cash-floy від операційної діяльності підприємства за звітний період прямим методом за наступними даними:

Чиста виручка від реалізації продукції — 1000 тис. грн.

Надходження від емісії акцій становлять 250 тис. грн., у т. ч. на збільшення статутного капіталу було спрямовано 200 тис. грн.

Підприємство нарахувало дивідендів на суму 40 тис. грн.

Витрати на виробництво реалізованої продукції, пов'язані з виплатою грошових коштів — 700 тис. грн.

Сплачено проценти за користування позичками 15 тис. грн.

Сплачено податок на прибуток від операційної діяльності — 90 тис. грн.

Амортизаційні відрахування — 10 тис. грн.

Задача 13.

Емісія облігацій підприємств характеризується наступними параметрами:

курс емісії облігацій — 85 %;

курс погашення облігацій — 100 %;

номінальна процентна ставка — 10 %;

період обігу облігацій — 10 років. Розрахувати ефективну ставку процента, якщо:

а) погашення облігацій здійснюватиметься в кінці періоду їх обігу;

б) погашення облігацій здійснюватиметься щорічно рівними частинами.

Задача 14.

Визначити стан довгострокових фінансових інвестицій на 31 грудня 2008 року та 2009 року за наступними даними.

Станом на 31 грудня 2008 р. ВАТ «Мрія» володіло 35 % простих акцій підприємства «Надія», собівартість яких становила 120000 грн. За результатами року підприємство «Надія» одержало 80000 грн. чистого прибутку.

У січні 2009 року підприємство «Надія» оголосило, що 25000 грн. буде виплачено на дивіденди.

Задача 15.

Відобразити записи в балансі (форма 1) за 2007 р. та 2008 р. Проаналізувати зміни у складі Власного капіталу за наступними даними.

04.01.08 р. АТ «Зоря» випустило 10000 простих та 1000 привілейованих акцій номіналом 10 грн. за штуку. Дивіденди по привілейованих — 2 грн. на 1 акцію.

Прості акції продано по 12 грн. за акцію протягом 2007 року. Резервний капітал створюється в розмірі 50 % статутного капіталу шляхом щорічних 10 %

відрахувань від нерозподіленого прибутку. За 2007 рік чистий (нерозподілений) прибуток склав 150000 грн.

В 2008 році проведено нову емісію. Було випущено і продано протягом року 5000 шт. простих акцій по 15 грн. кожна (номінальна вартість - 10 грн.).

В липні 2008 року акціонер, що має 76 % акцій, зробив безповоротний внесок 15000 грн. для розширення основного виробництва. Сума чистого прибутку за 2008 рік - 200000 грн.

Задача 16.

Визначити балансову вартість залишку основного боргу та витрати по відсотках за кредит на кінець кожного року. Провести розрахунок погашення кредиту за наступними даними.

Підприємство одержало 1 січня 2008 року кредит в сумі 250000 грн. терміном на 4 роки під 35 % річних. Погашення кредиту та відсотків за кредит здійснюється в кінці кожного року.

Задача 17.

Визначити вартість довгострокових фінансових інвестицій на 31 грудня 2009 р. та 31 грудня 2009 р. за наступними даними.

Станом на 31 грудня 2008 р. підприємство «А» володіло 40 % простих акцій підприємства «Б», собівартість яких становила 150000 грн. За результатами року підприємство «Б» одержало чистого прибутку 75000 грн.

У січні 2009 р. підприємство «Б» оголосило, що 25000 грн. буде сплачено на дивіденди.

Задача 18.

Оформити звіт про власний капітал за 2008 рік на основі даних балансу та господарських операцій.

Витяг з балансу, тис. грн.

№	I розділ пасиву	На початок	На кінець
1	Статутний капітал	12500	12000
2	Додатково вкладений	1700	1700
3	Інший додатковий	2350	2445
4	Резервний капітал	3500	3512
5	Нерозподілений	270	398
6	Неоплачений капітал	(11400)	-
7	Вилучений капітал	-	-

Зміст господарських операцій за рік:

В березні було виявлено помилку у нарахуванні суми амортизації в попередньому році, що зменшило суму чистого прибутку на 20 тис. грн.

У квітні було здійснено до оцінку нематеріальних активів на 80 тис. грн.

Чистий прибуток за звітний рік становив 150 тис. грн.

На виплату дивідендів було спрямовано 30 тис. грн.

На поновлення резервного капіталу було спрямовано 12 тис. грн.

У травні надійшли кошти 11400 тис. грн. в оплату за передплачені, але не повністю сплачені акції.

У червні підприємство випустило власні акції на суму 15 тис. грн., а в липні повністю їх анулювало.

У жовтні надійшло благодійний внесок у сумі 500 тис. грн.

Задача 19.

Оформити звіт про власний капітал за наступними даними:

1. На кінець 2008 року в Балансі підприємства були наведені наступні дані (тис. грн.):

Статутний капітал - 2050

Неоплачений капітал - 259

Інший додатковий - 269

Резервний капітал - 400

Нерозподілений прибуток - 2690

Вилучений капітал - 260

В лютому 2009 р. була виявлена помилка в нарахуванні суми амортизації за попередній рік, яка вважається суттєвою, що призвело до зменшення суми прибутку на 115000 грн. Протягом року підприємство розмістило 10000 шт. простих акцій (номінальна вартість 0,1 грн. за акцію). Емісійний дохід склав 50000 грн.

Власник, що володіє 80 % статутного капіталу зробив внесок у розмірі 50000 грн. на придбання програмного продукту. Протягом року підприємство викупило 1000 власних простих акцій, витративши на це 130000 грн. Чистий прибуток за рік склав 500200 грн. На створення резервного капіталу було спрямовано 25000 грн. За результатами року були об'явлені дивіденди 288000 грн.

Задача 20.

Визначити зміни в активах, власному капіталі та зобов'язаннях підприємства за наступними даними.

Статутний капітал зареєстровано в сумі 96500 грн., в складі якого:

прості акції- 175000 шт. x 0,50 грн. = 87500 грн.

привілейовані акції - 12000 шт. x 0,75 грн. = 9000 грн. Засновники внесли до статутного капіталу:

акції інших підприємств - 2500 грн.;

матеріали - 8000 грн.;

грошові кошти - 14500 грн., в т. ч. на розрахунковий рахунок -14000 грн., в касу - 500 грн.

На розрахунковий рахунок надійшли кошти від продажу:

простих акцій 52500 шт. x 0,60 грн.;

привілейованих акцій 4000 x 1,00 грн.

Задача 21.

Відобразити зміни у складі власного капіталу за наступними даними.

04.01.2008 р. АТ «Зоря» випустило 10000 простих та 1000 привілейованих акцій номіналом 10 грн. за штуку. Дивіденди по привілейованих — 2 грн. на 1 акцію. Прості акції продано по 12 грн. за акцію протягом року. Резервний капітал створюється в розмірі 50 % статутного капіталу шляхом щорічних 10 % відрахувань від нерозподіленого прибутку.

За 2008 рік чистий (нерозподілений) прибуток склав 150000 грн.

В 2009 році проведено нову емісію. Було випущено і продано протягом року 5000 шт. простих акцій по 15 грн. кожна (номінальна вартість - 10 грн.).

В липні 2009 року акціонер, що має 76 % акцій, зробив безповоротний внесок 15000 грн. для розширення основного виробництва. Сума чистого прибутку за 2009 рік - 200000 грн.

Задача 22.

Визначити рух грошових коштів із застосуванням непрямого методу за операційною, інвестиційною та фінансовою діяльністю.

Підприємство «Мрія» займається виробничою діяльністю. Залишок коштів на рахунку підприємства на початок року становив 110 тис. грн., а прибуток до оподаткування за рік склав 900 тис. грн.

Протягом року відбулися наступні господарські операції

№	Зміст операцій	Сума, тис.
1	Придбані товари	1500
2	Реалізовано товари в кредит (соби вартість реалізованих товарів)	3200
3	Надійшло від покупців	3300
4	Перераховано постачальникам за	1650
5	Виплачена заробітна плата	450
6	Сплачені проценти	22
7	Нарахована амортизація основних	100
8	Оплачені різні витрати обігу (опалення, освітлення, оренда)	200
9	Нарахований податок на прибуток	80
1	Придбане та оплачене устаткування	870
1	Отримана позика банку	250
1	Сплачений податок на прибуток	70
1	Виплачені дивіденди	78

Задача 23.

Здійснити розподіл прибутку спільного підприємства з іноземними інвестиціями, створеного у формі товариства з обмеженою відповідальністю, в якому частка іноземного учасника у статутному капіталі становить 75 %, частка українського учасника - 25 %.

Прибуток підприємства за рік склав 235500 грн. Ставка податку на прибуток - згідно діючого законодавства. Згідно Статуту підприємства 35 % прибутку спрямовується на поповнення резервного капіталу, 10 % — на збільшення статутного капіталу, решта - на розподіл між засновниками підприємства.

Задача 24.

Провести розподіл прибутку акціонерного товариства, якщо в обігу перебуває 50000 шт. простих акцій.

За звітний період підприємство одержало виручку від реалізації продукції 125500 грн. (в т. ч. ПДВ). Акцизний збір - 1520 грн. Загальна сума виробничих витрат склала 78500 грн., адміністративні витрати становили 2600 грн., витрати на збут - 4000 грн. За звітний період підприємство одержало дохід від курсових різниць в сумі 5600 грн., дохід від списання кредиторської заборгованості по якій минув строк позовної давності - 1500 грн.

Згідно Статуту підприємства 25 % прибутку спрямовується на поповнення резервного капіталу, 15 % — на збільшення статутного капіталу, решта - на виплату дивідендів за простими акціями.

Задача 25.

Розрахувати загальну номінальну вартість, яку слід виплатити в період погашення облігацій та суму дисконту, якщо проценти нараховуються щорічно (один раз на рік).

Потреба підприємства у фінансових ресурсах для реалізації інвестиційного проекту становить 500 тис. грн. Для покриття цієї потреби було прийняте рішення про емісію облігацій з дисконтом. Параметри емісії характеризуються наступними даними:

загальна сума випуску (за курсом емісії) - 500 тис. грн.;

дата закінчення розміщення облігацій — 31.01.02;

курс погашення - 100 % номінальної вартості;

строк погашення облігацій - 31.12.10;

оціночна процентна ставка за облігаціями становить 12 % (нараховується за методом складних процентів).

Задача 26.

На основі даних у таблиці 1 визначте, чи буде віднесено підприємство до категорії малих.

Таблиця 1

№ з/п		Квартали			
		1	2	3	4
1	Чисельність штатних працівників (о	2	26	27	26
2	Чисельність працівників, які працюють за сумісництвом (осіб)	2 9	25	25	15
3	Валовий дохід від реалізації	1	2	3	2
	продукції (тис. грн.)	2	204	265	207

4	Курс євро, грн.	7.	7.49	7.42	7.41
---	-----------------	----	------	------	------

Задача 27.

Статутний фонд ВАТ "Зірка" становить 450 тис. грн. Серед акцій прості та 10 % привілейованих акцій з фіксованою доходністю 20 % річних. Номінальна вартість акції - 150 грн. За результатами роботи за поточний рік підприємство отримало чистий прибуток у розмірі ПО тис. грн. На загальних зборах акціонерів було вирішено 60 % прибутку спрямувати на виплату дивідендів, до того ж за привілейованими акціями планується сплатити дивіденди в грошовій формі, а за простими акціями нового випуску. Визначте розмір дивідендів на одну привілейовану акцію та розмір статутного капіталу після реінвестиції дивідендів за простими акціями.

Задача 28.

Статутний фонд ВАТ "Пролісок" становить 650 тис. грн. Серед акцій прості та 10 % привілейованих з фіксованою доходністю 25 % річних. Номінальна ціна акції - 50 грн. За результатами роботи за рік підприємство отримало чистий прибуток у розмірі 20 тис. грн. На загальних зборах акціонерів було вирішено 100 % прибутку спрямувати на виплату дивідендів. Визначте розмір дивідендів на кожну акцію.

Задача 29.

На основі даних у таблиці 2 визначте, чи буде віднесено підприємство до категорії малих.

Таблиця 2

з/п	Показники	Квартали			
		1	2	3	4
1	Чисельність штатних працівників (осіб)	19	26	26	27
2	Чисельність працівників, які працюють за сумісництвом	32	22	21	11
3	Валовий дохід від реалізації продукції (тис. грн) у т.ч.:	70	87	588	820
3.1	реалізація за готівку	11	23	88	100
3.2	за бартером	45	12	150	23
4	Курс євро, грн.	7,0	7,0	7,12	7,11

Задача 30.

Розрахуйте прибуток ВАТ "Тарго" на одну просту акцію на основі даних:

- 1) чистий прибуток підприємства за звітний рік становить 21 тис. грн.
- 2) статутний капітал ВАТ "Тарго" складається з простих та привілейованих акцій номінальною ціною 100 грн.
- 3) в обігу знаходиться 50 привілейованих акцій з фіксованою ставкою доходу - 20 %.

Інформація щодо обігу простих акцій наведена у таблиці 3.

Таблиця 3

№ з/п	Дата	Показники	Випущено	Придбано	Перебуває ак-
1	01.01	Кількість акцій на початок періоду	1000	-	1000
2	01.04	Випущено додатково акцій	500	-	1500
3	01.12	Придбано власних акцій на грошові кошти		250	1250
4	31.12	Кількість акцій на кінець звітного періоду	1500	250	1250

Задача 31.

Розрахувати прибуток ВАТ "Вектра" на одну просту акцію на основі даних:

- 1) чистий прибуток підприємства за звітний рік становить 21 тис. грн;
- 2) статутний капітал ВАТ "Вектра" складається з простих та привілейованих акцій номінальною ціною 100 грн;
- 3) в обігу знаходиться 50 привілейованих акцій з фіксованою ставкою доходу - 20 %;
- 4) середньозважена кількість простих акцій, що знаходяться в обігу за рік складає 1 245 штук;
- 5) підприємство з метою збільшення статутного фонду вирішило конвертувати 100 15-ти відсоткових облігацій номінальною ціною 100 грн у прості акції;
- 6) за умовами конвертації 10 облігацій конвертується у п'ять акцій (10:5);
- 7) заощадженні внаслідок конвертації відсотки за облігаціями за вирахуванням додаткового податку на прибуток та витрат на конвертацію складають 2 тис. грн.

Задача 32.

Статутний капітал акціонерного товариства складає 100 тис. грн. Випущено і реалізовано акцій 5 000 шт., у тому числі звичайних 4 200 шт., решта - привілейовані. За привілейованим акціям фіксована ставка дивідендів затверджена у розмірі 25 %. Загальна сума прибутку від усіх видів діяльності за рік дорівнює 36 000 грн. Сума податку на прибуток, сплачена за звітний рік, складає 9 000 грн, податку на додану вартість - 3 000 грн. Акціонерне товариство вирішило спрямувати на виплату дивідендів 56 % прибутку, що залишився в його розпорядженні. Необхідно розрахувати суму дивідендів на кожну привілейовану та звичайну акцію.

Задача 33.

Прийміть рішення щодо доцільності зниження продажної ціни виробу взуттєвої фабрики "Київ", якщо:

- 1) виготовлено і реалізовано в звітному році 27 150 пар чобіт;
- 2) ціна реалізації однієї пари чобіт (без ПДВ) становить 260 грн, а повна собівартість її виробництва та продажу - 180 грн;
- 3) співвідношення змінних і постійних витрат на виробництво продукції дорівнює 60 і 40 %;

40 дослідження ринку показали, що якщо знизити ціну одного виробу на 30 грн, тобто до 230 грн, то обсяг продажу продукції в наступному році може бути збільшений на 20 %;

5) виробничі потужності підприємства уможливляють відповідне збільшення обсягу виробництва продукції.

Задача 34.

Визначте дохід підприємства «Злагода» від фінансових операцій за поточний рік, якщо товариство володіє інвестиційним портфелем, до складу якого належать:

- 1) привілейовані акції АКБ «Мрія» на загальну суму 40 тис. грн 3 річною ставкою дивідендів 30 %;
- 2) облігації державної позики на загальну суму 8 500 грн з доходністю 15 % річних. Термін дії облігації - 10 місяців;
- 3) 860 акцій ВАТ «Південзахідтрансбуд» на загальну суму 17 200, що складає 8 % від загальної кількості випущених акцій.

У поточному році передбачається розподілити між акціонерами 75 тис. грн чистого прибутку.

Задача 35.

Здійсніть класифікацію доходів підприємства і визначте суму іншого операційного доходу, якщо:

- а) дохід від реалізації готової продукції - 200 000 грн;
- б) дохід від реалізації основних засобів - 50 000 грн;
- в) дохід від реалізації іноземної валюти - 30 000 грн;
- г) дохід від неопераційної курсової різниці - 5 000 грн;
- д) дохід від списання кредиторської заборгованості - 6 000 і грн;
- є) одержані штрафи за невиконання умов договору - 4 000 грн;
- ж) дохід від реалізації МШП - 2 000 грн;
- з) дохід від безоплатно одержаних необоротних активів - 30 000 грн.

Задача 36.

Визначте суму доходу від фінансових операцій підприємства, якщо:

- 1) одержані гранти, субсидії - 24 500 грн;
- 2) одержані дивіденди - 8 000 грн;
- 3) дохід від реалізації іноземної валюти - 7 000 грн;
- 4) дохід від неопераційної курсової різниці - 4 500 грн;
- 5) дохід від спільної діяльності - 18 200 грн;
- 6) дохід від реалізації нематеріальних активів - 5 000 грн;
- 7) відсотки, одержані за облігаціями та іншими цінними паперами - 3 200 грн.

Задача 37.

Визначте суму доходу від іншої звичайної діяльності підприємства, якщо:

- 1) дохід від ліквідації оборотних активів - 4 000 грн;

- 2) дохід від реалізації основних засобів - 2 3000 грн;
- 3) дохід від інвестицій в асоційовані і дочірні підприємства - 7 000 грн;
- 4) дохід від операційної курсової різниці - 7 500 грн;
- 5) дохід від списання кредиторської заборгованості- 18 200 грн;
- 6) дохід від реалізації нематеріальних активів - 2 400 грн;
- 7) дохід від безоплатно отриманих оборотних активів - 12 700 грн.

Задача 38.

ТОВ "Продмікс" 01.02. поточного року уклало договір з комерційним банком на отримання права на овердрафт у розмірі 60 тис. грн. Термін дії договору - шість місяців. За даними на 01.03. поточного року залишок на рахунку ТОВ "Продмікс" становить 30 тис. грн. Протягом тижня здійснено такі операції:

- 1) подано в банк 01.03. грошовий чек на отримання заробітної плати на суму 46,2 тис. грн та платіжні доручення на перерахування прибуткового податку з громадян - 12 тис. грн, інших обов'язкових платежів до бюджету - 23,9 тис. ірн;
- 2) 03.03. надійшли кошти за реалізовану продукцію ТОВ "Продмікс" -72 тис. грн., зокрема ПДВ - 12 тис. грн.
- 3) 06.03. банк отримав платіжне доручення на перерахування коштів постачальнику згідно з договором поставки - 65 тис. грн, зокрема ПДВ- 10,8 тис.грн;

Визначити заборгованість ТОВ "Продмікс" перед банком на початок операційного дня 08.03. поточного року, якщо відсоткова ставка за овердрафтом складає 26 % річних.

Задача 39.

Визначити строк окупності наданого підприємству "Перлина" кредиту на розширення виробництва у сумі 100 тис. грн., якщо:

- 1) відсоткова ставка за користування кредитом - 22 % річних;
- 2) підприємство щорічно отримує виручку від реалізації продукції у розмірі 576 тис. грн;
- 3) залишок продукції на складі на початок року за собівартістю складає 45 тис. грн, а на кінець року він зменшився на 5 тис. грн;
- 4) собівартість виготовленої за рік продукції підприємства (з врахуванням відсотків за користування кредитом) складає 265 тис грн;
- 5) адміністративні витрати за рік становлять 10 тис. грн;
- 6) підприємство є платником ПДВ і пільг із податку на прибуток не має.

Задача 40.

Визначити відсоткову ставку, під яку надано кредитні ресурси підприємству "Лолірем", якщо:

- 1) згідно з розрахунками менеджерів підприємства "Лолірем" строк окупності отриманого банківського кредиту складає два роки;

- 2) сума кредиту становить 500 тис. грн;
- 3) кредит надано на три роки;
- 4) виручка від реалізації за звітний рік складає 1 866 тис. грн;
- 5) нарахована заробітна плата та відрахування до обов'язкових цільових фондів склали 280 тис. грн за рік;
- 6) матеріальні витрати - 400 тис. грн;
- 7) амортизаційні відрахування - 100 тис. грн;
- 8) інші витрати, що включаються до собівартості продукції - 100 тис. грн;
- 9) витрати на операційну оренду приміщення цеху - 125 тис. грн (без ПДВ);
- 10) підприємство не має пільг з оподаткування.

Задача 41.

Визначити, яку суму буде повернено підприємством банку, якщо:

- 1) 01.06.2005 р. підприємство отримало кредит у сумі 250 тис. грн. на два роки під 23 % річних;
- 2) кредитною угодою передбачено погашення суми кредиту в кінці строку кредитування та щомісячну сплату відсотків;
- 3) 01.10.2006 р. позичальник звернувся до банку з проханням переглянути ставку за кредитом у зв'язку зі зниженням облікової ставки НБУ на 3 %. Прохання було задоволено.

Задача 42.

Згідно з оперативним фінансовим планом у поточному кварталі підприємство прогнозує такі надходження та витрати:

- 1) чистий дохід від реалізації - 1200 тис. грн;
- 2) дохід від операційних курсових різниць - 10 тис. грн;
- 3) дохід від фінансового лізингу - 7 тис. грн;
- 4) відсотковий дохід - 15 тис. грн;
- 5) приріст нормативу оборотних коштів - 18 тис. грн;
- 6) погашення заборгованості перед бюджетом - 185 тис. грн;
- 7) виплата заробітної плати - 240 тис. грн;
- 8) погашення заборгованості перед державними цільовими фондами - 89 тис. грн;
- 9) придбання сировини та матеріалів у обсягах, необхідних для безперервної діяльності протягом року - 650 тис. грн;
- 10) погашення кредиторської заборгованості - 300 тис. грн;
- 11) поповнення статутного фонду підприємства - 250 тис. грн.

Визначити суму кредиту, яку банк надасть підприємству та суму відсоткових платежів, якщо банк погодиться надати кредит під 25 % річних.

Задача 43.

Визначити суму кредиту, яку необхідно залучити підприємству та суму відсотків за користування кредитом, якщо:

- 1) середній строк погашення дебіторської заборгованості складає один місяць, а банк згоден надати кредит під 25 % річних;
- 2) підприємство за квартал реалізує продукцію на суму 960 тис. грн (без ПДВ);
- 3) для виробництва вказаного обсягу продукції необхідно здійснити такі витрати:
 - 3.1) сировина-323 тис. грн;
 - 3.2) заробітна плата та необхідні відрахування до державних фондів - 247 тис. грн;
 - 3.3) амортизація обладнання - 45 тис. грн;
 - 3.4) поточний ремонт- 10 тис. грн;
 - 3.5) податок на землю - 5 тис. грн;
 - 3.6) загальновиробничі витрати - 56 тис. грн;
 - 3.7) комунальний податок - 1 тис. грн.

Задача 44.

Визначити строк окупності наданого підприємству "Простір" для розширення виробництва кредиту на 3 місяці у сумі 20 тис. грн, якщо:

- 1) відсоткова ставка за користування кредитом - 20 % річних;
- 2) підприємство щоквартально отримує виручку від реалізації продукції у розмірі 336 тис. грн;
- 3) залишок продукції на складі на початок року за собівартістю складає 50 тис. грн, а на кінець року він зменшився на 10 %;
- 4) собівартість виготовленої за цей період продукції підприємства (з урахуванням відсотків за користування кредитом) становить 210 тис. грн;
- 5) адміністративні витрати становлять 10 тис. грн;
- 6) витрати на збут - 5 тис. грн;
- 7) підприємство є платником ПДВ і пільг з податку на прибуток не має.

Задача 45.

ТОВ "Січ" 20.08. поточного року уклало договір з комерційним банком на відкриття контокорентного рахунка. Ліміт на платежі за рахунок коштів банку - 50 тис. грн. За даними на 01.10. поточного року залишок на рахунку ТОВ "Січ" становить 15 тис. грн. Протягом тижня було здійснено такі операції:

- 1) подано в банк 01.10. заяву на відкриття акредитиву на суму 56 тис. грн;
- 2) 05.10. надійшли кошти за реалізовану продукцію ТОВ "Січ" - 60 тис. грн, зокрема ПДВ - 10 тис. грн;
- 3) 10.10. банк отримав платіжне доручення на перерахування платежів до бюджету - 10 тис. грн;
- 4) 25.10. надійшла плата від ТОВ "Січ" за приміщення цеху, що знаходиться в оперативному лізингу - 20 тис. грн.

Визначити заборгованість ТОВ "Січ" перед банком на початок операційного дня 01.11. поточного року, якщо відсоткова ставка за овердрафтом складає 26 % річних, ставка за вкладом до запитання - 5%.

Задача 46.

20.05. поточного року підприємство "Тандем" отримало від постачальника сировину на суму 120 тис. грн. Договором передбачено оплату сировини протягом тижня з дня надходження вантажу і пеня за несвоєчасну оплату - 0,5 % від вартості поставки за кожний день прострочення.

Підприємство "Тандем" має виробничий цикл 20 днів і у керівництва є впевненість, що виготовлену продукцію буде реалізовано і оплачено протягом декади. Постійний покупець згоден сплатити 01.06. аванс у разі надання підприємством "Тандем" сконто у розмірі 2 % від вартості продукції за дострокову оплату. Крім того, підприємство може отримати короткостроковий кредит під 25 % річних.

Який варіант розрахунків обере керівництво підприємства "Тандем ", якщо передбачуваний обсяг виручки складає 220 тис. грн. Відповідь обґрунтуйте.

Задача 47.

10.04. поточного року ТОВ "Марія" відвантажило готову продукцію загальною вартістю 140 тис. грн. Договором передбачено оплату сировини протягом 65 днів від дня відвантаження і пеню за несвоєчасну оплату - 0,5 % від вартості поставки за кожний день прострочення.

15.04. ТОВ "Марія" повинно здійснити оплату сировини для виробництва в розмірі 100 тис. грн. Банк запропонував придбати у ТОВ "Марія" рахунки-фактури за відвантажену продукцію, надавши 15.04. грошові кошти у сумі 112 тис. грн, а залишок суми перерахувати після надходження грошей від покупця 15.06. Плата за користування кредитом - 10 %, комісійні банку - 3 %. Крім того, підприємство може отримати короткостроковий кредит під 25 % річних. Який варіант розрахунків обере керівництво ТОВ "Марія"? Відповідь обґрунтуйте.

Задача 48.

Підприємство отримало кредит для реконструкції технологічної лінії 10.05.2007 у розмірі 120 тис. грн під 21 % річних на чотири місяці. За умовами договору сума основного боргу підлягає поверненню щомісячно, рівними частками, разом з відсотками, нарахованими за місяць. У разі порушення строку погашення кредиту і відсотків, кредитним договором передбачено нарахування пені у розмірі 0,03 % за кожний день прострочення платежу.

Визначити, яку суму буде повернено підприємством банку та яку суму буде віднесено на собівартість продукції підприємства протягом строку кредитування, якщо останній платіж від підприємства було отримано 21.09.

П.Кейси:

1. У Вас є різні шляхи розвитку.

Виберіть один (комбінацію), який забезпечить вашої компанії найкращий фінансовий результат.

Вихідні дані (грн):

УФ-7400

ВД -10000

З / П -2000

Податки -1500

Аморт. -900

ВР (без урахування З / П) -5000

Заборгованість замовників -5000

Заборгованість постачальникам -1000

Податки в% складають 25% від ВД

Необхідно визначити:

- Забезпечена чи поточна діяльність з точки зору фінансового забезпечення?

-які можуть бути резерви збільшення доходів?

-якими фінансовими ресурсами володіє підприємство (їх класифікація)?

-баланс доходів і витрат, план оперативної фінансової роботи,

-докласти платіжний календар (ПДВ, прибуток-до 20 числа наступного місяця, термін виплати З/П-15 число наступного місяця)

2. У Вас є різні шляхи розвитку.

Виберіть один (комбінацію), який забезпечить вашої компанії найкращий фінансовий результат.

Вихідні дані (грн):

УФ-10000

ВД -20000

З / П -2000

Податки -2000

Аморт. -900

ВР (без урахування З / П) -2000

Заборгованість замовників -10000

Заборгованість постачальникам -25000

Податки в% складають 25% від ВД

Необхідно визначити:

- Забезпечена чи поточна діяльність з точки зору фінансового забезпечення?

-які можуть бути резерви збільшення доходів?

- якими фінансовими ресурсами володіє підприємство (їх класифікація)?
- баланс доходів і витрат, план оперативної фінансової роботи,
- докласти платіжний календар (ПДВ, прибуток-до 20 числа наступного місяця, термін виплати З/П-15 число наступного місяця)

3.У Вас є різні шляхи розвитку.

Виберіть один (комбінацію), який забезпечить вашої компанії найкращий фінансовий результат.

Вихідні дані (грн):

УФ-20000

ВД -20000

З / П -4000

Податки -2000

Аморт. -1000

ВР (без урахування З / П) -10000

Заборгованість замовників -15000

Заборгованість постачальникам -10000

Податки в% складають 25% від ВД

Необхідно визначити:

- Забезпечена чи поточна діяльність з точки зору фінансового забезпечення?

-які можуть бути резерви збільшення доходів?

-якими фінансовими ресурсами володіє підприємство (їх класифікація)?

-баланс доходів і витрат, план оперативної фінансової роботи,

-докласти платіжний календар (ПДВ, прибуток-до 20 числа наступного місяця, термін виплати З/П-15 число наступного місяця)

4.У Вас є різні шляхи розвитку.

Виберіть один (комбінацію), який забезпечить вашої компанії найкращий фінансовий результат.

Вихідні дані (грн):

УФ-30000

ВД -20000

З / П -4000

Податки -3000

Аморт. -1000

ВР (без урахування З / П) -12000

Заборгованість замовників -10000

Заборгованість постачальникам -67000

Податки в% складають 25% від ВД

Необхідно визначити:

- Забезпечена чи поточна діяльність з точки зору фінансового забезпечення?
- які можуть бути резерви збільшення доходів?
- якими фінансовими ресурсами володіє підприємство (їх класифікація)?
- баланс доходів і витрат, план оперативної фінансової роботи,
- докласти платіжний календар (ПДВ, прибуток-до 20 числа наступного місяця; строк виплати З/П-15 числа наступного місяця)

III. Ділові ігри

Ділова гра – це імітаційний процес систем, явищ і процесів, тобто процес аналізу, оцінки, вироблення і прийняття рішення для конкретної навчальної ситуації в умовах, максимально наближених до реальних.

Традиційно назву «ділові ігри» відносять до ігор, які відображають економічні процеси. Перша ділова гра була розроблена у Великобританії ще у 1912 році. Вона була спрямована на вивчення проблеми коливання збуту в умовах жорсткої конкуренції. У вітчизняній педагогіці ділові ігри почали застосовуватись у 30-х роках. Їхні назви і форми дещо відрізнялись від сучасних, але основні концепції у них уже спостерігались. Вони називалися диспетчерськими іграми або організаційно-виробничими випробуваннями і мали багато спільного з військовими іграми на картах.

У 50-х роках в США почали переорієнтовувати ігрові моделі, які використовувались для підготовки постачальників військових частин, на сферу бізнесу, і, зокрема, для навчання учасників конкурентної боротьби й оцінювання їхніх управлінських навичок. Найбільш відомою стала гра американської асоціації управління, створена у 1957 році. Вона поклала початок серії ігор, присвячених загальним проблемам управління.

Однією з найважливіших ознак ділової гри є наявність в ігровому колективі загальної мети. Її досягнення забезпечується певним порядком діяльності та взаємодії учасників гри, підведення їх до однієї мети, вирішення конфліктних ситуацій, що виникають під час проведення гри. Правильне формулювання спільної мети ігрового колективу дозволяє якісно побудувати структуру гри, раціонально сформулювати рольову мету учасників, намітити конфліктні ситуації, які необхідні для активізації ділової гри.

Для ділової гри обов'язкова наявність ролей, які учасники виконують згідно з правилами, встановленими для даної гри. Рольова мета учасникам визначається умовами гри. Для активізації ділової гри до неї вводять додаткову ігрову, рольову мету, яка стимулює певні конфліктні ситуації.

Обов'язковими елементами ділової гри мають бути: об'єкт імітації, мета і завдання гри, галузь застосування, суть проблемної (конфліктної) ситуації, комплект ролей та функцій гравців, правила й умови гри, система ігрових оцінок.

Метою ділових ігор є закріплення теоретичних знань і набуття практичних навичок в управлінні фінансовою діяльністю підприємств. Ділова гра є основним підходом, який поєднує теоретичні знання студента та здатність впроваджувати їх в практичну діяльність.

До участі у діловій грі студенти допускаються після оволодіння теоретичним курсом та відпрацювання теоретичних та практичних занять.

Ділову гру проводить викладач, який є її адміністратором. До функцій адміністратора входять: розподіл ролей між учасниками гри, консультування учасників, розгляд конфліктних ситуацій та оцінювання студентів за відповідними вимогами.

Ділова гра 1. **«Особливості фінансування суб'єктів підприємництва різних форм господарювання»**

Завдання ділової гри полягає у визначенні особливостей господарювання підприємств різних форм власності. Існує тісний зв'язок між організаційною формою підприємництва та структурою капіталу, можливостями його фінансування та вартістю мобілізації фінансових ресурсів, формою організації менеджменту, оподаткуванням, рівнем накладних затрат, можливостями виходу на ринок капіталів тощо. Отже, правильний вибір форми організації бізнесу має для подальшої діяльності суб'єкта господарювання стратегічне значення.

Ділова гра складається з 4 етапів:

- вивчення законодавчих, навчальних та інших матеріалів стосовно діяльності суб'єктів господарювання;
- презентація зібраного матеріалу представникам бізнесу (першій групі);
- вибір форми організації бізнесу фізичними та юридичними особами, які мають намір створити підприємство;
- визначення доцільності існування в нашій країні різноманітних форм ведення бізнесу;
- експрес перевірка засвоєного матеріалу;
- оцінювання результатів гри.

Розподіл функцій між учасниками ділової гри:

Група студентів ділиться на 9 підгруп.

До першої підгрупи входять:

Фізична особа, яка має намір провадити підприємницьку діяльність без створення юридичної особи.

Представники юридичних осіб, які мають намір створити підприємство.

Представники іноземних інвесторів, які мають намір розвинути бізнес на території України.

Завдання цієї підгрупи полягає у визначенні форми організації свого бізнесу та виявлення переваг та недоліків різних форм ведення бізнесу.

До наступних восьми груп входять студенти, які презентують існуючі організаційно –правові форми суб’єктів господарювання в Україні, а саме:

Державні підприємства:

Державне комерційне підприємство;
Казенне підприємство;
Комунальне унітарне підприємство.

Господарчі товариства:

Акціонерне товариство публічне (відкрите);
Акціонерне товариство приватне (закрите).

Господарчі товариства:

Товариство з обмеженою відповідальністю;
Повне товариство;
Командитне товариство.

Підприємства колективної власності:

Кооператив;
Неприбуткові організації.

Приватні види підприємств:

Приватне підприємство;
Фермерське господарство;
Орендне господарство;
Сімейне господарство.

Інші види підприємств:

Підприємство з іноземними інвестиціями;
Іноземне підприємство.

Об’єднання підприємств:

Асоційовані підприємства;
Холдингові компанії;
Концерн;
Консорціум.

Суб’єкти господарювання без створення юридичної особи:

Кредитний союз;
Благодійна організація.

Кожна з восьми груп повинна розглянути наступні питання:

Вивчення законодавчої бази, що регулює діяльність певного суб’єкта господарювання.

Визначення необхідних документів, щодо створення, функціонування та ліквідування суб'єкта господарювання.

Дати порівняльну характеристику джерел фінансування суб'єктів господарювання різних форм власності, визначити особливості фінансування суб'єктів господарювання.

Розглянути особливості оподаткування суб'єктів господарювання.

Розглянути статистичні дані щодо кількості підприємств різної форми власності, зробити порівняльну характеристику та дати пояснення.

Розглянути зарубіжний досвід розвитку підприємств аналогічних вітчизняним.

Визначити шляхи вирішення проблем функціонування суб'єктів господарювання в Україні.

В ході презентації необхідно обґрунтувати переваги наданого суб'єкта господарювання та визначити недоліки.

Методи проведення ділової гри:

Ділова гра проводиться у такі етапи:

Підготовка учасників гри: вивчення умов гри, розподіл функцій, вивчення завдань та цілей учасників гри.

Аналітичний етап: порівняльна характеристика різних форм організації бізнесу.

Проведення презентацій.

Підведення підсумків.

Для підготовки ділової гри слід користуватися наступною літературою:

1. Господарський кодекс України № 436-IV від 16.01.2003 р.
2. Закон України "Про обіг векселів" № 2374-I від 05.04.2001 р.
3. Закон України «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)»//Відомості Верховної Ради (ВВР), 2001, № 21, с.103
4. Закон України «Про режим іноземного інвестування»// Відомості Верховної Ради (ВВР), 1996, № 19, с. 80
5. Закон України «Про фермерське господарство» //Відомості Верховної Ради (ВВР), 2003, № 45, с.363
6. Закон України «Про холдингові компанії в Україні»// Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2006, № 34, с.291
- 7.Закон України "Про національний банк України" від 20.05.1999 р. № 679-XIV //Урядовий кур'єр. 2001. № 120-121.- с. 5.
- 8.Закон України "О банках и банковской деятельности" от 07.12.2000 г. №2121 - III// Дебет-кредит. - 2001. - № 4. - с. 74.

Результати гри оцінюються самими учасниками. За підсумками презентації учасникам присвоюються призові місця:

1 місце – 20 балів

2 місце – 15 балів

3 місце – 10 балів

інші учасники оцінюються викладачем в залежності від якості наданого матеріалу.

Ділова гра 2.

«Інвестиційна привабливість підприємств»

Завдання ділової гри полягає у визначенні інвестиційної привабливості підприємства, оцінці і виборі інвестиційного проекту та обчисленні очікуваної ефективності від його впровадження.

Ділова гра складається з чотирьох циклів:

- оцінки фінансового стану підприємств, запропонованих для інвестування;
- оцінки інвестиційних проектів, запропонованих для впровадження;
- вибору об'єкту інвестування та інвестиційного проекту, визначення очікуваної ефективності впровадження проекту з метою обґрунтування прийнятих рішень;
- захисту проекту інвестування обраного підприємства.

Розподіл функцій між учасниками ділової гри:

Директор підприємства — надає необхідну інформацію щодо фінансового стану підприємства, становища на ринку, перспектив розвитку тощо. Чисельність «директорів» обмежується кількістю підприємств, які запропоновано до інвестування.

Аналітик (фінансовий директор підприємства) — оцінює інвестиційні проекти з точки зору доцільності та ефективності їх впровадження. Консультує директора підприємства з відповідних фінансово-економічних питань. Чисельність «фінансових директорів» обмежується кількістю підприємств — об'єктів інвестування.

Директор інвестиційного проекту — подає інвестиційний проект, надає необхідну інформацію директору та аналітику підприємства щодо терміну, ефективності та очікуваних наслідків впровадження проекту на даному підприємстві. Чисельність «директорів інвестиційних проектів» обмежується кількістю проектів, запропонованих до впровадження.

Директор підприємства, аналітик та директор інвестиційного проекту разом розробляють проект інвестування підприємства і подають його інвестиційній компанії.

Рада інвестиційної компанії — розглядає представлені проекти інвестування підприємств і обирає найкращі для фінансування. Рада інвестиційної компанії до подання проектів інвестування аналізує фінансовий стан підприємств, які потребують інвестування, та інвестиційні проекти, які можуть бути запропоновані до розгляду учасникам гри, і за отриманими результатами розробляє критерії оцінки інвестиційної привабливості проектів. Критерії погоджуються з адміністратором гри. Рада має дати оцінку кожного з обраних проектів і обґрунтувати свої рішення. Чисельність ради встановлюється

адміністратором гри в залежності від кількості підприємств та інвестиційних проектів, які запропоновано до розгляду учасникам гри.

Залежно від кількості студентів, що беруть участь у діловій грі, адміністратор обирає об'єкти інвестування (підприємства) та інвестиційні проекти.

Методи проведення ділової гри:

Ділова гра проводиться у такі етапи:

підготовка учасників гри: вивчення умов гри, розподіл функцій, вивчення завдань та цілей учасників гри;

- **аналітичний етап:** аналіз та оцінка інвестиційної привабливості підприємства, оцінка ефективності інвестиційних проектів, розробка та обґрунтування проектів інвестування конкретних підприємств, попередня оцінка фінансового стану підприємств та очікуваної ефективності проектів з боку Ради інвестиційної компанії;
- **подання інвестиційних проектів** до Ради інвестиційної компанії та їх захист;
- система попередньої оцінки проектів інвестування:
 - а) своєчасне подання проекту інвестування кожною групою (директор підприємства, аналітик, директор інвестиційного проекту) оцінюється у 5 балів;
 - б) систему додаткового стимулювання учасників гри наведено у табл.4
 - в) попередня оцінка поданих проектів виконується за алгоритмом: 5 + сума премій — сума штрафів;
 - г) загальна оцінка проекту встановлюється за результатами його захисту в Раді інвестиційної компанії, виходячи з наступних критеріїв:
 - проект підлягає інвестуванню у першу чергу — 15 балів;
 - проект підлягає інвестуванню у другу чергу — 10 балів;
 - проект підлягає інвестуванню у третю чергу — 5 балів.

Загальна оцінка складається з суми попередньої оцінки та балів, які даються за рішенням Ради інвестиційної компанії.

Для проведення ділової гри слід користуватися наступними таблицями (див. табл. 1-6).

Таблиця 1

Характеристика підприємств, які потребують інвестування, гри.

Характеристика підприємства	Виручка		Чистий прибуток	
	Попередній рік	Звітний рік	Попередній рік	Звітний рік
Підприємство № 1. Молокозавод. Складається з п'яти структурних одиниць, обладнаних сучасним технологічним устаткуванням. Продукція високої якості, користується стійким попитом в Україні і за кордоном. Розширення об'єднання за рахунок добудови виробничих цехів дозволить істотно збільшити	833868	941286	12921	21107

обсяг діяльності				
Підприємство № 2. М'ясокомбінат.	8120	8984	462	424
Побудований у 1988 році. Устаткування оновлювалось протягом 1994-1996рр. Технологія виробництва істотно не змінилась. Якість продукції не відповідає світовим вимогам. Попит на продукцію обмежений. Потребує реконструкції і модернізації основних засобів.				
Підприємство № 3. Хлібозавод.	49080	56349	2880	3408
Після реконструкції та технічного переоснащення виробляє продукцію, яка користується попитом на внутрішньому ринку. Впровадження сучасної технологічної лінії дозволить підприємству випускати продукцію за світовими стандартами і вийти на зовнішній ринок.				
Підприємство № 4. Універмаг.	32145	42920	2206	3120
Побудований у 1962р. Можливості впровадження сучасних торгових технологій обмежені. Устаткування не відповідає вимогам високого рівня обслуговування покупців. Потребує реконструкції та технічного переоснащення.				
Підприємство № 5. Універсам.	8734	8926	642	608
Побудований у 1974 р. Торговельна площа використовується неефективно. Надання приміщень в оренду себе не виправдало. Контингент покупців стабільний, складається з мешканців мікрорайону.				
Підприємство № 6. Магазин господарських товарів	9980	10630	816	901
Побудований у 1991 р. за сучасним проектом. Асортимент товарів різноманітний. Попит на товари високий. Є можливості збільшення обсягу реалізації за умови відкриття філіалу у новому мікрорайоні.				

Таблиця 2

Основні показники діяльності підприємств, тис. грн.

Показники	Підприємство №1		Підприємство №2		Підприємство №3		Підприємство №4		Підприємство №5		Підприємство №6	
	Поч. року	Кін. року	Поч. року	Кін. року	Поч. року	Кін. року	Поч. року	Кін. року	Поч. року	Кін. року	Поч. року	Кін. року
1. Основні засоби та інші необоротні активи - всього	17200	18120	319	620	19436	20281	1223	1260	284	267	342	368
У т.ч.: основні засоби за залишковою вартістю	16200	15840	290	230	18120	18833	993	1012	260	241	307	330
нематеріальні активи за залишковою вартістю	420	480	29	30	16	28	230	248	24	26	35	38
незавершені капітальні вкладення	580	1800	-	-	1300	1420	-	-	-	-	-	-
2. Запаси і затрати - всього	105080	103906	972	1086	11980	12100	3049	3809	964	1049	1184	1240
У т.ч. товари за купівельною вартістю	-	-	-	-	-	-	2748	3450	788	906	819	1089

3. Грошові кошти, розрахунки та інші активи - всього	70300	80090	625	784	6340	7189	819	1351	310	419	518	644
У т.ч. грошові кошти та короткострокові фінансові вкладення	42172	56273	97	240	2520	2225	546	728	208	266	322	418
Всього активів	192580	204116	1916	2490	37756	39570	5091	6420	1456	1735	2044	2252
1. Джерела власних і прирівняних до них коштів - всього	82920	102745	998	1053	19955	21628	1494	1680	418	436	516	543
2. Довгострокові пасиви	650	1140	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3. Розрахунки та інші короткострокові пасиви - всього	109010	100231	918	1437	17801	17942	3597	4740	1038	1299	1528	1709
Всього	192580	204116	1916	2490	37756	39570	5091	6420	1456	1735	2044	2252

Таблиця 3

Критичні значення показників, що характеризують фінансовий стан підприємства

Показник	Критичне значення, %	
	Для легкої промисловості	Для переробної промисловості
Коефіцієнт автономії	60	30
Коефіцієнт маневрування	35	65
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів	25	10
Коефіцієнт питомої ваги власних оборотних засобів в оборотних активах підприємства	40	25
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	20	20

Таблиця 4

Критерії оцінки учасників

№	Критерії оцінки	Премія	Штраф
1.	<i>Подання проекту</i> 1.1. Дострокове 1.2. Прострочене	1	-1
2.	<i>Комплектність розрахунків</i> 2.1. Достатня 2.2. Недостатня	2	- 2
3.	<i>Використання критеріїв оцінки</i> 3.1. Достатнє 3.2. Часткове 3.3. Недостатнє	2 1	-1
4.	<i>Якість розрахунків</i> 4. 1 . Без помилок 4.2. З істотними помилками 4.3. З помилками, що негативно вплинули на прийняте рішення	1	-1 -2
5.	<i>Форма подання проекту</i> 5.1. Відповідає вимогам (структура проекту, таблиці, графіки, висновки та обґрунтування прийнятих рішень) 5.2. Не відповідає вимогам	3	-3

Таблиця 5

Характеристика інвестиційних проектів

№ п/п	Характеристика проектів
№1	Побудова магазину господарських товарів площею 480 м ² , придбання та монтаж відповідного устаткування. Загальна первинна вартість проекту — 680 тис. грн. Термін впровадження — 1 рік 9 міс.
№2	Придбання, реконструкція та переобладнання під магазин господарських товарів окремого будинку загальною площею 540 м ² . Загальна первинна вартість проекту — 620 тис. грн. Термін впровадження — 8 місяців.
№3	Обладнання міні-пекарні. Загальна первісна вартість проекту — 32 тис. грн. Термін впровадження — 4 місяця.
№4	Реконструкція частини торговельного залу з метою обладнання кафетерію. Загальна первинна вартість проекту — 60 тис. грн.
№5	Реконструкція торговельного залу універмагу, яка дозволить збільшити торгівельну площу на 450 м ² . Первинна вартість проекту — 930 тис. грн. Термін впровадження — 8 місяців.
№6	Технічне переозброєння універмагу з метою впровадження прогресивних технологій товаропросування: приймання, зберігання, продаж. Первісна вартість проекту — 930 тис. грн. Термін впровадження — 8 місяців.
№ 7	Побудова цеху з виробництва м'ясопродуктів. Впровадження сучасних технологій на основі придбання та використання італійської технологічної лінії. Первинна вартість проекту — 2482 тис. грн. Термін впровадження — 2 роки 3 місяці.

№ 8	Побудова цеху виробництва молокопродуктів. Впровадження сучасної технологічної лінії з виробництва молока, попит на яке постійно зростає. Первинна вартість проекту — 41 80 тис. грн. Термін впровадження — 2 роки.
№ 9	Реконструкція і переобладнання хлібзаводу, що охоплює всі технологічні цикли. Первинна вартість проекту — 5020 тис. грн. Термін впровадження — 2,5 року.
№10	Переобладнання хлібзаводу з метою впровадження сучасної технології виробництва хлібобулочних виробів високої якості. Первинна вартість проекту — 2120 тис. грн. Термін впровадження — 1 рік.
№11	Придбання ліцензії на виробництво твердого сиру за швейцарською технологією та реконструкція і переобладнання цеху. Первинна вартість проекту — 2248 тис. грн. Термін впровадження — 1 рік 3 місяці.
№12	Реконструкція і переобладнання кондитерського цеху з метою впровадження сучасної технології виробництва кондитерських виробів. Первинна вартість проекту — 1820 тис. грн. Термін впровадження — 8 місяців.

**Характеристика грошових потоків, що утворюються
внаслідок інвестування підприємств, тис. грн.**

№ п/п	Складові елементи грошового потоку	Порядковий номер року				
		1	2	3	4	5
№ 1	Первинні затрати	400	280	-	-	-
	Первинні доходи:					
	• від продажу матеріальних цінностей;					
№ 2	• від отримання податкових пільг					
	Чистий експлуатаційний дохід	-	64	320	450	450
№ 3	Первинні затрати	620	-	-	-	-
	Первинні доходи:	14				
	• від продажу матеріальних цінностей;					
№ 4	• від отримання податкових пільг					
	Чистий експлуатаційний дохід	42	430	480	480	480
№ 5	Первинні затрати	32	-	-	-	-
	Первинні доходи:					
	• від продажу матеріальних цінностей;					
№ 6	• від отримання податкових пільг					
	Чистий експлуатаційний дохід	18	24	24	24	24
№ 7	Первинні затрати	60	-	-	-	-
	Первинні доходи:	4				
	• від продажу матеріальних цінностей;					
№ 8	• від отримання податкових пільг					
	Чистий експлуатаційний дохід	20	40	48	48	48

№ п/п	Складова елементу грошового поток	Порядковий номер року				
		1	2	3	4	5
№ 5	Первинні затрати	728	-	-	-	-
	Первинні доходи: • від продажу матеріальних цінностей; • від отримання податкових пільг					
	Чистий експлуатаційний дохід	44	580	820	820	820
№ 6	Первинні затрати	930	-	-	-	-
	Первинні доходи: • від продажу матеріальних цінностей; • від отримання податкових пільг	40				
	Чистий експлуатаційний дохід	64	620	850	850	850
№ 7	Первинні затрати	1100	1000	382	-	-
	Первинні доходи: • від продажу матеріальних цінностей; • від отримання податкових пільг					
	Чистий експлуатаційний дохід	-	-	920	1200	1560
№ 8	Первинні затрати	1800	2380	-	-	-
	Первинні доходи: • від продажу матеріальних цінностей; • від отримання податкових пільг					
	Чистий експлуатаційний дохід	-	-	2150	2300	2500

№ п/п	Складові елементи грошового потоку	Порядковий номер року				
		1	2	3	4	5
№ 9	Первинні затрати	1520	2000	1500	-	-
	Первинні доходи:	94				
	• від продажу матеріальних цінностей;					
№ 10	Первинні затрати	1420	-	-	-	-
	Первинні доходи:	65				
	• від продажу матеріальних цінностей;					
№ 11	Первинні затрати	1848	448	-	-	-
	Первинні доходи:	24				
	• від продажу матеріальних цінностей;					
№ 12	Первинні затрати	1820	-	-	-	-
	Первинні доходи:	18				
	• від продажу матеріальних цінностей;					
	Чистий експлуатаційний дохід	-	-	1560	1980	2200
	Чистий експлуатаційний дохід	-	640	780	820	820
	Чистий експлуатаційний дохід	920	920	1280	1530	1530
	Чистий експлуатаційний дохід	310	770	1050	1100	1100
	Чистий експлуатаційний дохід	310	770	1050	1100	1100
	Чистий експлуатаційний дохід	310	770	1050	1100	1100

Ділова гра 3. «Фінанси суб'єктів господарювання»

Обираються два фермерські господарства, які налічують по 5 студентів.

Фермерські господарства займаються виробництвом сільськогосподарської продукції (цукрових буряків, озимої пшениці та переробкою її на борошно), а також вирощуванням молодняку великої рогатої худоби на м'ясо.

Фермерські господарства ведуть конкуренцію між собою, тобто проводиться політика зацікавлення переробних підприємств (цукрового заводу, міні-пекарні по виробництву хлібобулочних виробів, ковбасного цеху) в поставці саме їм своєї власної сировини та можливості вигідно реалізувати її з найменшими витратами.

Підприємства переробляють дану продукцію з найменшими затратами, розраховуються за поставлену сировину, після чого реалізують її за вигідною для себе ціною.

Орієнтовні дані для фермерських господарств.

Цукрові буряки:

- валовий збір — кількість, в центнерах (на розсуд і розрахунок фермерів);
- врожайність — 440,4 ц / га;

- витрати, всього — в грошовій одиниці (в тому числі: оплата праці, добрива, насіння, пальне, амортизація, поточні ремонти, інші);
- ціна за 1 ц реалізованої продукції - 32 грн. (дані заводу).

Озима пшениця:

- валовий збір — кількість, в центнерах (на розсуд і розрахунок фермерів);
- врожайність — 43,9 ц / га;
- витрати на 1 га виробленої продукції — 189,20 грн.;
- собівартість 1 ц виробленої продукції— 142,3 грн.

Необхідну площу для посіву даних культур фермерські господарства розраховують на власний розсуд.

Молодняк великої рогатої худоби:

- кількість — 163 голови;
- середня вага: 60 % — 295 кг, 20 % — 210 кг, 10 % — 175 кг, 10 %-150 кг;
- витрати: корми, однорічні та багаторічні трави — 450 тонн (ціна вільна), концентрати та інші корми — 2000 грош. од., інші — (на розсуд і розрахунок фермера).
- Пропозиція ковбасного цеху за 1 кг живої ваги - 5,6 грн.

Що потрібно визначити (фермерським господарствам):

- площу, необхідну для посіву даних культур, щоб отримати вищеназваний показник;
- собівартість одиниці продукції;
- прибуток (збиток) від реалізації виробленої продукції;
- рентабельність;
- фондівддачу;
- фондоозброєність;
- інші економічні показники (на ваш розсуд).

Фермери можуть шукати різні шляхи збуту, але в нашій грі повинні скласти договори з переробними підприємствами: цукровим заводом, приватною міні-пекарнею, ковбасним цехом. Після отримання цукру фермер повинен:

- розробити шляхи його збуту або збереження та розрахунок отримання додаткового прибутку;
- розробити калькуляцію витрат;
- обов'язково розрахуватися з усіма централізованими фондами держави;
- виплатити заробітну плату персоналу;
- розробити плани на наступний сезон;
- розробити бізнес-план.

Цукровий завод, приватна міні-пекарня «Гарячий хліб», ковбасний цех (по 3—4 студенти — вибирають керівника підприємства). Переробні підприємства повинні:

- переробити отриману від фермерських господарств продукцію;
- розрахуватися з фермерськими господарствами за отриману продукцію;
- розробити бізнес-плани;
- реалізувати перероблену продукцію за вільними цінами;

- розрахуватись зі своїм персоналом;
- скласти калькуляцію витрат;
- розрахувати прибуток (збиток);
- визначити рентабельність та інші економічні показники.

Перевіряючі та представники державних органів:

Фінансове управління (2 — 3 студенти) — проводять аналіз фінансово-господарського

стану кожного підприємств.

Державна податкова інспекція (2 — 3 студенти) — перевіряють правильність нарахування та сплату податкових платежів і відрахувань у державні фонди.

Оцінювальна група (2 студенти) на чолі з викладачем повинна оцінити всіх студентів по 10-бальній системі. Викладач оцінює і тих студентів, які працюють в оцінювальній групі.

Література

1. Господарський кодекс України № 436-IV від 16.01.2003 р.
2. Закон України "Про обіг векселів" № 2374-ІІ від 05.04.2001 р.
3. Закон України «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди»//Відомості Верховної Ради (ВВР), 2001, № 21, сі03
4. Закон України «Про режим іноземного інвестування»// Відомості Верховної Ради (ВВР), 1996, № 19, с. 80
5. Закон України «Про фермерське господарство» //Відомості Верховної Ради (ВВР), 2003, № 45, с.363
6. Закон України «Про холдингові компанії в Україні»// Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2006, № 34, с.291
- 7.Закон України "Про національний банк України" від 20.05.1999 р. № 679-XIУ //Урядовий кур'єр. 2001. № 120-121.- с. 5.
- 8.Закон України "О банках и банковской деятельности" от 07.12.2000 г.,№2121 - Ш//Дебет-кредит. - 2001. - № 4. - с. 74.
- 9.Про кредитування: Положення НБУ. Затвердження Правлінням НБУ від 28.09.95, № 246.
- Ю.Декрет Кабінету міністрів України „Про валютне регулювання й контролю" від 19.02.93.
- 11 .Про безготівкові розрахунки в господарському обороті України: Інструкція №7. Затверджено Постановою Правління НБУ від 20.08.98, № 204.
- 12.Балабанов И.Т. Основы финансового менеджмента. - М.: Финансы и статистика, 1997.
- 13.Бандурка О.М., Коробов Н.П. та інші. Фінансова діяльність підприємств:

Підручник - К.: Либідь, 1998.

14.Бородина О.И. Финансы предприятий. - М: ЮНИТИ, 1995.

15.Василик О.Д. Теория финансов: Підручник. - К.: ШОС, 2000.

16.Бланк И.А. Стратегия и тактика управления финансами. К., 1996г.

17.Бланк И.А. Основы финансового менеджмента. Т.1, 2. - К., 1999г.

18.Ван Хорн Д. Основы управления финансами. - М: Финансы и статистика, 1996г.

19.Вахрин П. И. Финансовый анализ в коммерческих и некоммерческих организациях: Учебное пособие. - М: Издательско - книготорговый центр маркетинг, 2001.-203 с.

20.Воловец Я.В. Финансовая деятельность субъектов хозяйствования.- К.:Алерта,2006.-199с.

21. Иванов Ю.В. Слияния, поглощения и разделение компаний: стратегия и тактика трансформации бизнеса.-М.: Альпина Паблишер, 2001 .-256 с.

22.Комаренко Г.О Финансовый анализ і планування.- Х.:ВД "ІНЖЕК", 2003.-

150с. 23.Контроллинг в бизнесе: Методологические и практические основы построения контроллинга в организациях / А.М. Карминский и др. - М: Финансы и статистика, 1998 г. - 256 с.

24.Контроллинг как инструмент управления предприятием /Под ред. Н.Г. Данилочкиной. - М.: Аудит, 1998г. - 279 с.46

25.Коробов М.Я. Финансы промышленного предприятия. - К.: Либідь,1995.

26.Мороз А.Н. Основы банковского дела. - К: Либра, 1994.

27.Павлова Л.Н. Финансы предприятия. - М.: Финансы, ЮНИТИД998.

28.Селезнева Н.Н. Финансовый анализ. Управление финансами. Учебное пособие для ВУЗов.- ЮНИТИ, 2001.- 480с.

29. .Терещенко О.О. Финансовая санация та банкротство підприємств. Навч посібник. - К.: КНЕУ, 2000. - 430 с.

30.Уткин ЗА. Антикризисное управление. - М: ЗКМОС, 1997.

31. Філімоненков О.С. Финансы підприємств: Навчальний посібник.- Житомир,2000.

32.Финансы підприємств: Підручник / За ред. А.М. Поддєрьогіна. -К.: КНЕУ,2000.

33.Філіна Г. І. Финансовая деятельность суб'єктів господарювання: Навчальний посібник.-Київ, 2007.